

על מסירותם וגבורתם של דור השריונאים בעידן המלחמה בטרור

האדם שבטנק - על ציר המפלים,
איציק רונן, הוצאת "סגול", 2017,
235 עמודים

סיקורת
ספרים

אלוף (מיל) גרשון
הכהן

שומרון ורצועת עזה, בעיקר כלוחמים
רגליים.

בהיבט הזה, ספרו של רונן ממלא פער בחובה
הנעלה לבטא את מסירותם וגבורתם של דור
השריונאים שהתגייס לצה"ל בשנים שלאחר
מלחמת יום הכיפורים.

הכוננות מול הסורים להגנת רמת הגולן

לנטל הכוננות היום-יומית ברמת הגולן
לא יכולה להיות הילה. מדובר במוכנות
מתמדת ארוכת שנים, לזנק אל החזית למול
הפוטנציאל למתקפת פתע סורית. נטל זה
היה כרוך בהחזקה מתמדת בכל מזג אוויר של
טנקים מוכנים לחימה, מתודלקים, חמושים
ומתוחזקים כראוי.

כמו כן נדרשה נוכחות מלאה וזמינה של צוותי
הטנקים, כורח שיצר מיעוט יציאות לחופשה,
בהקפדה חסרת פשרות על קו אדום מבחינה
כמותית לכוננות צוותי הטנקים בחטיבה
ובאוגדה. התלוותה לכך דרישה תובענית
ממפקדי הטנקים, ממפקדי המחלקות
וממפקדי הפלוגות להכרת כל נתיב
ועמדה, לגלות יכולת ניווט מדויקת ביום
ובלילה, גם בתנאי ערפל קיצוניים ובבוץ
טובעני. המחלקות והפלוגות נבחנו על
כך בתרגילי פתע חוזרים ונשנים, ובדרך
כלל עמדו בציפיות במלואן.

מאז מלחמת יום הכיפורים בגולן,
כוננות תובענית זו הייתה שגרת
יומם ותמצית חווית השירות של דור

דור הלוחמים שאת סיפורו מבטא איציק רונן
בספרו נשא בשנות שירותו שלוש משימות
תובעניות ביותר:

1. כוננות מידית מתמשכת מול הסורים
להגנת רמת הגולן.
2. ביטחון שוטף ולחימה בלבנון.
3. לחימה נגד הטרור ביהודה,

בשגרת יומם של חלוצי העלייה השנייה, על
כל עץ שניטע כתב מיישבו שיר, חבר אחר
כתב מאמר וחבר שלישי יצא לגולה לספר על
מפעל נטיעת השממה. באופן דומה, היטיבו
דור לוחמי תש"ח לספר בעצמם את סיפורם.
גם בעיצומה של המלחמה, מתוך שורות
הלוחמים, בין אוהלי המחנה ובמשלטים,
כתבו את שירם והפיצו את סיפור גבורתם.

בתום ימי מלחמת ששת הימים
נפוצו במהרה, בצמוד לאלבומי
הניצחון ולשירי התהילה, גם
ספרי התעודה. באותם הימים,
ספרו של שבתאי טבת **חשופים
בצריח**, זיכה את לוחמי השריון
בתהילת נצח. במלחמת יום
הכיפורים הצטיין אביגדור קהלני,
בנוסף לחימה, גם בזריזותו
בהוצאת ספרו **עז 77**. בתיאור
לחימת הגדוד עליו פיקד בקרבות
הגולן, הצליח לשתף את עם ישראל
בסיפור עמידתם המופלאה של
השריונאים, ובנוסף העניק לשריונאים
הצעירים שהצטרפו לחיל השריון לאחר
המלחמה תעודת כבוד לזהותם.
מאז אותם ימים, למרות השתתפותם
הרחבה במלחמת לבנון הראשונה
ובשנות הלחימה המתמשכות בלבנון,
בהן נשאו השריונאים בנטל המבצעי
בקווי רצועת הביטחון בלבנון, כתף אל
כתף עם לוחמי חטיבות החי"ר, כמעט ולא
סיפרו השריונאים את סיפור לחימתם.

שריונאים, שלהישגיו הגבוהים במאמץ אפור ומתמשך זה לא נשזרו זרי ניצחון. אך הם ראויים להערכה נצחית על הצלחתם ארוכת השנים, למנוע מן הסורים מימוש מתקפת פתע. על גודל ההישג ניתן לעמוד בהדגשת העובדה שבכל אותה תקופה, עד לפריצת מלחמת האזרחים בסוריה ב־2011, היו הסורים ערוכים למול צה"ל ברמת הגולן בסדר כוחות סדיר, שבשגרה עלה בכמותו כמעט פי חמש ולעיתים אף יותר מזה, ביחס להיקף כוחותינו בגזרה.

הלחימה בלבנון

מאפייני הלחימה בלבנון, בעיקר בשנים שלאחר התייצבות צה"ל ברצועת הביטחון, העמידו את השריונאים באתגר חדש. הטנקים פעלו על-פי רוב ככלי בודד באבטחת המוצבים, במארבים שבוצעו מדי לילה מחוץ למוצבים ובמשימות ליווי וסיוע לכוחות החי"ר, לדוגמה פתיחת הצירים מאיומי מטעני הצד.

במשימות אלה נבחנו מפקדי הטנקים לעיתים קרובות כטנק בודד, ואכן נדרשו לעצמאות רבה ולמיומנות תפעולית גבוהה. הכנת השריונאים למשימה הצריכה פיתוח תרגולות קרב חדשות, ושיטות אימון מיוחדות למאפיינים הייחודיים של הלחימה בגזרה. הקרב בבופור כפי שמתואר על-ידי הכותב בתיאור תפקידו כמפקד פלוגה, היה באותה תקופה ציון דרך - תפנית חיובית בתעוזת הפעולה, שבאה מתוך הרחבת מרחב האחריות ושיקול הדעת לפעולת הכוחות ברגע ההתקלות.

בפרישה המבצעית שהתפתחה, מבחנו של מפקד פלוגת הטנקים היה לעיתים כפול: גם אחריות פיקודית למוצב בו שהה, לדוגמה מוצב הבופור, וגם אחריות לפעולתם התקינה של יתר צוותי הטנקים שהופעלו בגזרה בכפיפות למפקדי החי"ר. נטל ההכוונה המקצועית, ההדרכה והפיקוח על רמת הביצוע, יחד עם נטל האחזקה החימושית, רוכזו בראש ובראשונה בידי של מפקד

הפלוגה. בשל כך, מפקדי הפלוגות בחטיבה 7, כמו ביתר חטיבות השריון הסדירות, ראו בתקופת התעסוקה המבצעית בלבנון מבחן עילאי, והתכוננו אליו בכובד ראש ובהקפדה יתרה.

ברמה הטקטית, שדות הלחימה בלבנון, חישלו וטיפחו דור לוחמים שהתנסה שם לאורך תקופות שהייה ממושכות, במבחן לחימה מאתגר. הניסיון הזה נחשב כיום מסד משותף למפקדי צה"ל הבכירים ביבשה, באוויר ובים.

ברמה האסטרטגית, הלחימה בלבנון שנוהלה מצד האויב בעיקר על-ידי כוחות חזבאללה, בתמיכה סורית ואיראנית, שימשה לסורים חזית אלטרנטיבית לחזית רמת הגולן, בה נשמרה יציבות ביטחונית מאז הסכם הפרדת הכוחות בתום מלחמת יום הכיפורים. להערכתי, היענותם הנכונה והאפקטיבית של צה"ל ולוחמיו לאתגר הלחימה בלבנון, תרמו תרומה מכרעת להרחקת המלחמה בחזית הסורית.

ייחידת גולן, פלוגת השריון שהביאה להישגים מבצעיים חסרי תקדים בשנים 1995-1994 בלבנון

לא התנסה צבא מצרים בלחימה ממשית ולא עבר את הטרינספורמציה הנדרשת להתאמתו לדפוסי הלחימה החדשים, כנגד כוחות חתרניים דוגמת דאע"ש.

צה"ל לעומת זאת, בעיקר בשנות הלחימה בדרום לבנון, נדרש להשתנות ולהשתכללות ללא הרף. בהיבט זה, לדור לוחמי רצועת הביטחון תרומה עילאית להפיכת צה"ל לכוח צבאי רלבנטי ביחס לאתגרי שדה הקרב החדשים.

המאמץ לבניית רוח הלחימה כמבחן השעה

בשנים המתוארות בספר, נדרש הפיקוד הקרבי בצה"ל להתמודדות גוברת במאמץ לכינון רוח הלחימה. היו אלה שנות אוסלו הראשונות, באווירה עולמית שראתה בקץ המלחמה הקרה באירופה את קץ עידן המלחמות. באווירה זו עמדה המנהיגות המעצבת של מפקדי הפלוגות באתגר מועצם, והתמודדה עמו בהצטיינות.

כך ראוי הספר להיקרא - ביטוי של דור שלא שירי תהילה עמד בגבורה מתמשכת באתגרים מורכבים ויכול להם.

בין מפקדי חטיבות החי"ר, כנטל המסיט את כוחות צה"ל מייעודם העיקרי להתכוננות למלחמה הבאה. אולם בעיניי הוא היה דווקא הזדמנות גדולה. הזדמנות להעמדת הפיקוד הזוטר והלוחמים בפני חיכוך אקטיבי, המצריך תכנון משימה, תדרוך, ביצוע תוך כדי עמידה במבחן קבלת החלטות וכמובן, מדי פעם, עמידה איתנה לנוכח אויב.

כך תפסו גם בצבא הבריטי את הפעילות המבצעית בבפסט כהזדמנות להקניית ניסיון מבצעי ללוחמים ולדרג הפיקוד הזוטר. תיאוריו של הכותב אכן מבטאים בעיניי את האופן בו נתפסה הפעילות בזירה הפלסטינית כאתגר מעשיר.

כיצד נתרם צה"ל מן החיכוך המבצעי המתמשך

מרביתם לשאול לסיבת הקשיים המאתגרים את לחימת צבא מצרים נגד כוחות הג'יהאד האסלאמי במרחבי סיני. ב-2016 נהרגו 700 חיילים מצבא מצרים במהלך הלחימה. ההסבר המקצועי הישיר כרוך להבנתי בכך שמאז לחימתו נגד צה"ל באוקטובר 1973,

הלחימה נגד הטרור ביהודה שומרון ורצועת עזה

החל בפרוץ האנתפאדה הראשונה, נדרשו כוחות השריון להשתתפות רחבת היקף במאמץ הכולל של כוחות צה"ל ללחימה נגד הטרור והפרות הסדר בשטחי יהודה שומרון ורצועת עזה. הפעילות התאפיינה בעיקרה בדפוסי פעולה של כוחות חיל הרגלים, ותבעה מהשריונאים הסתגלות מלאה למגוון אתגרים חדש.

מפקדי שריון בכירים התלוננו כי הסטת השריונאים מפעילות צמודה לטנקים פוגעת ברמתם השריונאית. בתוך כך, מצאו עצמם נדרשים בחטיבות השריון הסדירות לא רק לשימור קפדני של רמת הביצוע של הלוחמים כצוותי טנקים, אלא גם למצוא בהשתתפות בפעילות בעלת האופי הרגלי הזדמנות לטיפוח כישורי הפיקוד והשדאות של לוחמיהם.

מבחינות רבות, דפוס הפעילות הנוסף העניק גיוון מבצעי, שהציל את השריונאים מן השגרה הסזיפית של הכוננות האפורה ברמת הגולן. השירות הנמשך ביהודה ושומרון, גם כיום, אכן נראה למפקדים בכירים רבים, גם

